

módszertan

D'ALBINI ZSUZSANNA-VIRÁG JUDIT KATA
A MŰTÁRGYKÖLCSÖNZÉSEK HÁTTÉRÉBEN
A HAZAI REGISZTRÁTOR EGYESÜLET TEVÉKENYSÉGE

Ha egy átlagos múzeumlátogatót megkérdezzük, mit gondol, kik dolgoznak egy múzeumban, akkor nagy valószínűség szerint felsorol restaurátorokat, muzeológusokat, tárlatvezetőket, esetleg múzeumpedagógusokat. Ha kíváncsiságból arra kérdeztünk volna rá a városszerte plakátokon hirdetett kiállításon például a Galleria degli Uffizi gyűjteményébe tartozó *Rembrandt-önarckép* előtt állva, hogy szerinte milyen munkafolyamatok eredményeképpen kerülhetett ez a remekmű Firenzéből a budapesti Szépművészeti Múzeum falára, már nagyobb kihívás elé állítanánk látogatónkat. A tájékozottabbaknak valószínűleg eszükbe jutna a valóban jelentős kurátori, esetleg szállítmányozói feladatkör. Azonban mint minden intézményben, úgy a múzeumban is a látványos események mögött rengeteg a háttérmunka, ami akkor jó, ha „nem látszik”. Ilyen munkát végez többek között a múzeumi jogász, a kiállításszervező, a gazdasági szakember, a műtárgytechnikus vagy éppen a *regisztrátor*.

MIVEL FOGLALKOZNAK A MŰZEUMI REGISZTRÁTOROK?

A regisztrátor elnevezés (angolul: *registrar*) a magyar nyelvben félrevezető lehet, hiszen munkájuk csak részben áll adminisztrációból, amelyre az elnevezés alapján először asszociálnánk. Talán közérthetőbb a szakmát hazai jogi környezetben először nevesítő 2010-es kormányrendelet mellékletében a kulturális közalkalmazotti munkakörök között szereplő „műtárgykölcsönzési szakember” elnevezés.¹ A múzeumi regisztrátor a műtárgykölcsönzéssel kapcsolatos szervezői, koordináló és adminisztratív feladatok végzésekor foglalkozhat kimenő és bejövő műtárgykölcsönzésekkel, attól függően, hogy az intézmény, amelyet képvisel, kölcsönvevői vagy kölcsönadói oldalon áll-e az adott relációban.

Az Amerikai Egyesült Államokban az 1960-as, 1970-es években kialakuló munkakör Európába átkerülve jelentős mértékben alkalmazkodott a helyi intézményi és gyűjteményi sajátosságokhoz.² Ennek a munkakörnek a sokszínűsége a mai napig megfigyelhető: országonként és adott intézményenként is változhat a regisztrátorok pontos munkája, felelősségi köre. Párhuzamosan az Európai Unió gyűjteményi mobilitást szorgalmazó irányelveivel, Magyarországon a 2000-es

[1] 150/2010 (IV./30.) Az oktatási és kulturális ágazathoz tartozó, a közalkalmazotti foglalkoztatást és egyes hatósági eljárásokat szabályozó kormányrendeletek módosításáról.

[2] A szakma eredetéről és a különböző országokban elterjedt modellek hasonlóságáról és eltéréseiről Hélele Vassal és Sophie Daynes-Diallo cikke ad mélyebb betekintést. onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.12099/abstract.

Az európai szintű találkozókát évente rendezik,
a következő találkozót a tervek szerint
2018 nyarán, Budapesten tartják.

[3] A szakmai magyarországi kialakulásáról és elterjedéséről lásd bővebben: magyarmuzeumok.hu/cikk/a-muzeumi-regisztrator-es-a-magyar-regisztrator-csoport-egyesulete.

[4] nefmi.gov.hu/kultura/muzeum/kiallitasi-garancia/

[5] 2012. évi XCV. törvény.

évek elejétől jelentek meg a nagyszámú, kül- és belföldről kölcsön kapott műtárgyakat bemutató kiállítások.³ A kölcsönzések számának azóta is tartó növekedése, a kölcsönzést segítő egyre összetettebbé váló jogi háttér, illetve az olyan jogintézmények, mint a kiállítási garancia⁴ vagy a jogi immunitás,⁵ életre hívták a múzeumi regisztrátor szakmát, amely 2010-ben hivatalosan is bekerült a muzeális intézményi szakmai munkakörök felsorolása közé a már említett kormányrendelettel.

¶ A regisztrátor feladatai közé tartozhat a műtárgyvédelmi szempontok összegyűjtése és közlése a partnerrel, a műtárgykölcsönzéshez kapcsolódó szerződések, illetve a kiállítási helyszínre vonatkozó környezeti és biztonsági feltételek egyeztetése, a biztosítás és/vagy az állami garancia elbírálása és az ehhez kapcsolódó ügyintézés, a szükséges engedélyek beszerzése, a szállítmányozáshoz kapcsolódó igények felmérése és továbbítása, esetlegesen részvétel a biztonsági kíséret vagy a műtárgykísérő (kurír) útjának megszervezésében. Mindezekhez elengedhetetlen a műtárgykölcsönzésre vonatkozó hazai és nemzetközi jogi környezetet ismerete, az intézményen belüli egyeztetés a gyűjteményi osztályokkal, kurátorokkal, restaurátorokkal, műtárgytechnikusokkal, jogászokkal, gazdasági és biztonsági szakemberekkel, kiállításszervezőkkel, az információk összefogása és továbbítása, a közös munka a szállítmányozóval, biztosítóval, illetékes hatóságokkal, minisztériumokkal és természetesen a teljes munkafolyamat alatt a partnerrel (kölcsönadóval/kölcsönvevővel).

A MAGYAR REGISZTRÁTOR CSOPORT EGYESÜLETE MEGALAKULÁSA ÉS SZAKMAI TEVÉKENYSÉGE

[6] Az egyesület korai történetével Fisli Éva és Galambos Henriett írása foglalkozik részletesebben. Fisli Éva–Galambos Henriett: Egy szó és ami mögötte van – A Regisztrátor, Múzeumi Közlemények, ú. f. 2008/1. 78–88.

¶ A 2006-ban Madridban megrendezett Európai Regisztrátor Konferencián (*European Registrars Conference*) vetődött fel először a gondolat, hogy érdemes lenne a magyar kollégák számára is létrehozni egy hazai fórumot. Az első informális találkozóra 2008-ban került sor, amelyen a Magyar Nemzeti Múzeum (Fisli Éva és Váradia Anna), a Magyar Nemzeti Galéria (Földi Eszter), a Ludwig Múzeum (Bálványos Anna) és a Szépművészeti Múzeum (Galambos Henriett) kollégái vettek részt.⁶ A Magyar Regisztrátor Csoport Egyesülete hivatalosan 2017-ben alakult meg.

AZ EGYESÜLET CÉLJAI

- ¶ A fentiekből kiderül, hogy a múzeumi regisztrátor hazánkban alapvetően fiatal, alakulóban lévő szakma. Ebből adódóan az egyesület egyik alapvető célja a magyarországi múzeumi regisztrátor feladatainak meghatározása, a szakmában rejlő lehetőségek kibontása és egy pezsgő szakmai fórum létrehozása a műtárgykölcsönzés sztenderdjeinek emelése érdekében. A magyar gyűjteményeknél regisztrátori munkát ellátó kollégák összefogásával átláthatóbbá és megvitathatóvá válnak a műtárgykölcsönzéseket érintő kulcsproblémák és a követendő legjobb gyakorlatok, valamint ezen a téren még szorosabbá válik az együttműködés az intézmények között. Az egyesület szakmai szempontokat fogalmaz meg és közvetít a jogalkotók, illetve az országos múzeumi szervezetek felé, ezzel segítve – közpénzekből gazdálkodó intézmények lévén a költséghatékonyság elvét mindig szem előtt tartva – a hazai és nemzetközi műtárgymozgások biztonságosabbá és gördülékenyebbé tételét.
- ¶ Az egyesület által szervezett rendezvények – konferenciák, workshopok – egyfelől a szakmai közönségnek szólnak, másfelől fontos szerepük van a szélesebb közönség felé való kommunikációban. Az egyesület célja a szakma ismertségét, elismertségét is támogatni, így küldetésének tekinti a gyűjteményi mobilitás elveinek és tapasztalatainak bevezetését az oktatásba, valamint a továbbképzések szervezését.
- ¶ Az egyesület feladatának tekinti, hogy megismerje és ismertesse a nemzetközi trendeket, kapcsolatot tartson a különböző nemzetek regisztrátor csoportjaival és képviselje a magyar regisztrátorokat a nemzetközi szinten.

küldetésének tekinti a gyűjteményi mobilitás elveinek és tapasztalatainak bevezetését az oktatásba

AZ EGYESÜLET RÉSZVÉTELE A NEMZETKÖZI SZAKMAI ÉLETBEN

- ¶ A korábban már említett Európai Regisztrátor Konferencia húsz éve kerül megrendezésre, két évente, más és más európai nagyvárosban, az adott országban működő regisztrátor csoport szervezői tevékenységének és szponzori támogatásnak köszönhetően. Az érdeklődés az első, londoni konferencia óta folyamatosan nő, a 2016-ban Bécsben megrendezett konferencián – számos

A magyar csoport már az első ilyen találkozón képviseltette magát mint alakulófélben lévő, informálisan már működő szervezet.

*A magyar regisztrátor csoport 2016 nyarán
szervezte első szakmai napját, amelyen
a gyűjteményi mobilitással kapcsolatos területek
szakértői mutatták be feladataikat.*

tengerentúli kollégával bővülve – a résztvevők száma már a hétszázat is meghaladta. 2018-ban pedig, huszadik évfordulójára, a rendezvény visszatérhet Londonba, az Egyesült Királyságba.

- ¶ Az egyre nagyobb létszámú közönség előtt tartott, magas színvonalú szakmai előadásokkal és workshopokkal teletűzdelt konferencia mellett – amelyen a magyar szakma is egyre aktívabban részt vesz – a nemzetközi műtárgykölcsönzések és közösen szervezett kiállítások egyre növekvő száma szükségessé tette, hogy lehetőség legyen egy, az európai regisztrátorokat tömörítő szorosabb, a munkavégzés közben felvetődő konkrét kérdések gyakorlati megoldására összpontosító szakmai együttműködésre is.
- ¶ 2015-ben Amszterdamban valósult meg az első olyan találkozó, amelyen az egyes szervezetek képviselőiben egy-egy fő volt jelen, lehetővé téve a hatékony és konstruktív közös munkát a műtárgykölcsönzést érintő gyakorlati kérdésekben. A magyar csoport már az első ilyen találkozón képviseltette magát mint alakulófélben lévő, informálisan már működő szervezet. Akkor még – a lengyel csoport 2016-os csatlakozása előtt – mint a kelet-közép-európai térség egyedüli képviselője volt jelen.
- ¶ Az európai szintű találkozókat évente rendezik, a következő találkozót a tervek szerint 2018 nyarán, Budapesten tartják.
- ¶ Egyes kiemelt jelentőségű kérdéskörök tárgyalására és a megoldástervezetek kidolgozására az európai találkozókon nemzetközi munkacsoportok is alakulnak (például kurírok képzése, haszonkölcsön-szerződések, vámszabályozás, környezeti és klimatikus feltételek, fenntarthatóság). A találkozó eddigi munkájának eredménye többek között a 2008 és 2010 között működő, az EU-tagállamok szakembereiből álló úgynevezett *nyitott koordinációs módszerrel* (open method coordination) dolgozó munkacsoport által összeállított államigaranca-táblázat évente áttekintett és aktualizált változata, amely az egyes európai országokban létező kiállítási garanciák feltételeit foglalja össze egy könnyen áttekinthető rendszerben. Ugyancsak az európai találkozókon alakult egyik munkacsoportnak köszönhető egy átfogó műtárgykísérői képzés kidolgozása (Courier Training Framework), segítve ezzel egy egységesen magas színvonalú műtárgykísérői gyakorlat kialakulását.

az európai
találkozókon
alakult egyik
munkacsoportnak
köszönhető
egy átfogó
műtárgykísérői
képzés kidolgozása

- ¶ Az európai kapcsolatokon túl, a nemzetközi szintéren az európai találkozó résztvevőjeként, a vancouveri ARCS (Association of Registrars and Collection Specialists) -konferencián lehetőség nyílt az amerikai alapítású nemzetközi regisztrátor szervezet elnökségével való találkozóra és eszmecsere-re, valamint az Australasian Registrars Committee egy képviselőjével való találkozóra is.

AZ EGYESÜLET HAZAI PROGRAMJAI (2016–2017)

- ¶ A magyar regisztrátor csoport 2016 nyarán szervezte első szakmai napját, amelyen a gyűjteményi mobilitással kapcsolatos területek szakértői mutatták be feladataikat. Az előadások változatos témákat érintettek jogi kérdésektől (mint például a haszonkölcsön-szerződés elemei, a jogi immunitás, biztosítás és állami garancia, az elvárható gondosság elve vagy a közbeszerzéssel kapcsolatos feladatok bemutatása) kezdve, a biztonsági kérdéseken át a műtárgytechnikusokat érintő kihívásokig.
- ¶ A 2016. novemberi szakmai workshopon a műtárgyak vámkezelésével kapcsolatos kérdéseket vitatták meg a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szakemberei segítségével.
- ¶ Dieuwertje Wijsmuller nemzetközileg elismert holland muzeológus 2017 elején érkezett Budapestre, és a műtárgyak állami gyűjteményből való kikerülésének kérdését vizsgálta egy interaktív foglalkozáson a meghívott résztvevőkkel közösen.
- ¶ 2017 novemberében, az egyesület szakmai napján a magyar és nemzetközi múzeumi, valamint rokon szakmai szervezetek mutatkoztak be délelőtt, majd a Magyar Regisztrátor Csoport Egyesületének tagjai tartottak workshopot az értékbecslés, kockázatelemzés, biztosítás, állami garancia és megosztott felelősségi rendszerek, nem-biztosítás témákban. A workshopra az ország állami, önkormányzati és magángyűjteményeiből, valamint a kapcsolódó szakterülettel foglalkozó államigazgatási szervektől, múzeumi szervezetektől is érkeztek szakmabeliek, ami alkalmat adott a műtárgykölcsönzésekkel kapcsolatban visszatérően felvetődő gyakorlati kérdések megvitatására, megteremtve egy már régóta esedékes, korábbanál szorosabb együttműködés lehetőségét.

a Magyar
Regisztrátor
Csoport
Egyesületének
tagjai tartottak
workshopot
az értékbecslés,
kockázatelemzés,
biztosítás,
állami garancia
és megosztott
felelősségi
rendszerek,
nem-biztosítás
témákban

A csoport aktuális tevékenységéről és programjairól a honlapján (szepmuveszeti.hu/magyar_regisztrator_csoport) és Facebook-oldalán ([facebook.com/HungarianRegistrarsGroup](https://www.facebook.com/HungarianRegistrarsGroup)) lehet tájékozódni.

Tagnak a hungarianregistrarsgroup@gmail.com e-mail címen lehet jelentkezni.

A csillaghegyi strand területén feltárt római kori kocsisír, 2017